

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 176/2023-42

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED]

[REDACTED]; a [REDACTED], právne zastúpených advokátskou kanceláriou KRION Partners s. r. o., Palisády 50, Bratislava, IČO 36 858 617, konajúcou prostredníctvom advokáta JUDr. Mária Kluku, LL.M., a advokátskou kanceláriou JANÍČEK LEGAL s. r. o., Kominárska 2, Bratislava, IČO 52 961 249, v mene ktorej koná advokát JUDr. Vladimír Janíček, LL.M., proti postupu Okresného súdu Bratislava II (teraz Mestského súdu Bratislava IV) v konaní vedenom pod sp. zn. 50 C 181/2011 a postupu Krajského súdu v Bratislave v konaniach vedených pod sp. zn. 5 Co 829/2014 a 5 Co 274/2019 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 50 C 181/2011 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 829/2014 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľom **priznáva** náhradu trov právneho zastúpenia v sume **796,28 eur**, ktorú **sú povinné** Mestský súd Bratislava IV a Krajský súd v Bratislave spoločne a nerozdielne zaplatiť právnemu zástupcovi sťažovateľov advokátskej kancelárii KRION Partners s. r. o. do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 6. marca 2023 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj porušenia práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 50 C 181/2011 (ďalej len „napadnuté konanie“) a postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaniach vedených pod sp. zn. 5 Co 829/2014 a 5 Co 274/2019 (spolu ďalej aj „odvolacie konania“). Sťažovatelia tiež navrhujú, aby ústavný súd vydal nález, ktorým by okresnému súdu prikázal konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov, priznal každému zo sťažovateľov finančné zadostučinenie v sume 8 600 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 176/2023-15 z 13. apríla 2023 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľov v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovatelia podali na okresnom súde 17. októbra 2011 žalobu, ktorou sa domáhali určenia vlastníckeho práva k tam špecifikovaným nehnuteľnostiam. Uznesením z 15. januára 2013 okresný súd na základe návrhu sťažovateľov pripustil zmenu petitu. Vo veci rozhodol prvým rozsudkom z 5. marca 2014, ktorým žalobu sťažovateľov zamietol pre nedostatok naliehavého právneho záujmu. O odvolaní sťažovateľov zo 17. apríla 2014 rozhodol krajský súd uznesením č. k. 5 Co 829/2014 z 27. apríla 2018 tak, že rozsudok okresného súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie.

4. Druhým rozsudkom okresného súdu zo 17. apríla 2019 okresný súd žalobe sťažovateľov vyhovel a priznal im nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu. O odvolaní žalovaných proti rozsudku súdu prvej inštancie rozhodol krajský súd rozsudkom č. k. 5 Co 274/2019 z 24. júna 2021 tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil a sťažovateľom priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu.

5. Okresný súd 19. septembra 2022 vyzval sťažovateľov na vyčíslenie trov konania, čo sťažovatelia aj urobili podaním z 23. septembra 2022. Okresný súd uznesením zo 16. novembra 2022 rozhodol o výške trov konania. Toto uznesenie sťažovatelia napadli 1. decembra 2022 sťažnosťou, o ktorej v čase podania tejto ústavnej sťažnosti nebolo rozhodnuté.

II.

Argumentácia sťažovateľov

6. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti uvádzajú, v čom spočíva naplnenie predpokladov prípustnosti ústavnej sťažnosti a v čom vidia splnenie predpokladov na vyslovenie porušenia práva na prejednanie vecí bez zbytočných prietahov, poukazujúc na judikatúru ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“). Sťažovatelia namietajú celkovú dĺžku konania od podania žaloby 17. októbra 2011, pričom konanie o ich nároku prebiehalo na viacerých stupňoch. Domnievajú sa, že je potrebné dĺžku konania posudzovať ako celok a nielen v rámci jednotlivých prietahov, pričom odkazujú na niektoré obdobné rozhodnutia ústavného súdu a rozhodnutia ESLP. Celková dĺžka konania „*v rozsahu viac ako 137 mesiacov*“ podľa ich názoru už napĺňa atribúty odmietnutia spravodlivosti v kontexte základného práva na súdnu ochranu.

7. Sťažovatelia poukazujú na jednotlivé skutočnosti, ktoré sú rozhodné pre posúdenie prietahov. K právnej a faktickej zložitosti uvádzajú, že predmet konania o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam je štandardnou súčasťou sporovej agendy všeobecných súdov, a preto ho nemožno považovať za právne zložitý. Vo vzťahu k správaniu sťažovateľov uvádzajú, že žiadnym spôsobom nespomaľovali priebeh súdneho konania. K postupu okresného súdu uviedli, že ten bol opakované a dlhodobo nečinný. Vo vzťahu k celkovej dĺžke konania, ktoré na okresnom súde trvalo 66 mesiacov, uviedli, že ide o samo osebe neprimerane dlhé obdobie. Postup okresného súdu bol aj neefektívny, keďže jeho prvý rozsudok bol krajským súdom zrušený z dôvodu nerešpektovania ustálenej rozhodovacej praxe súdnych autorít a v rozpore s ňou zamietnutá žaloba pre nedostatok naliehavého právneho záujmu. Okresný súd nepristupoval k veci sťažovateľov promptne ani po právoplatnom skončení konania vo veci samej, keďže o trovách konania rozhoduje „*v súhrne už viac ako 1 rok a 6 mesiacov*“. Sťažovatelia namietajú aj postup krajského súdu v odvolacích konaniach, ktoré trvali spolu 71 mesiacov. Krajský súd vydal uznesenie o zrušení prvého rozsudku okresného súdu až po 4 rokoch napriek tomu, že vo veci nevykonával žiadne dokazovanie.

8. Vo vzťahu k finančnému zadosťučineniu uvádzajú dôvody, pre ktoré by im malo byť finančné zadosťučinenie priznané osobitne vo vzťahu k okresnému súdu a ku krajskému súdu, poukazujúc najmä na celkovú dĺžku súdneho konania.

III.

Vyjadrenie všeobecných súdov a replika sťažovateľov

9. V podaní doručenom ústavnému súdu 2. mája 2023 predseda okresného súdu uviedol, že po oboznámení sa s obsahom ústavnej sťažnosti, vyjadrením zákonnej sudkyne (ktoré pripojil) a obsahom spisu (predložený chronologický prehľad procesných úkonov, pozn.) považuje ústavnú sťažnosť za nedôvodnú. Vo veci sťažovateľov rozhodol okresný súd druhým rozsudkom zo 17. apríla 2019, ktorý v spojení s rozsudkom krajského súdu z 24. júna 2021 nadobudol právoplatnosť 24. augusta 2021. Vec je teda právoplatne skončená a stav právnej neistoty netrvá. Poukázal na skutočnosť, že žaloba sťažovateľov bola podaná s nevykonateľným návrhom petitu, ktorý bol následne dvakrát zmenený pre neurčitosť, čo vyplýva aj z odôvodnenia rozhodnutia krajského súdu (zrušujúce uznesenie z 27. apríla 2018, pozn.). K tvrdeniam sťažovateľov o nečinnosti okresného súdu po právoplatnom skončení napadnutého konania predseda okresného

súdu poukázal na skutočnosť, že po rozhodnutí krajského súdu bol spis na základe žiadosti 16. decembra 2021 zaslaný krajskému súdu s cieľom vyhotovenia opravného uznesenia. Vrátený bol po vydaní opravného uznesenia 23. februára 2022. Podľa názoru okresného súdu mali sťažovatelia, resp. ich právny zástupca po právoplatnom skončení konania vo veci v záujme hospodárnosti a rýchlosti konania vyčísliť trovy konania skôr, nie až na základe výzvy okresného súdu zo 7. septembra 2022. O sťažnosti sťažovateľov proti uzneseniu o výške trov konania (zo 16. novembra 2022, pozn.) rozhodol okresný súd uznesením z 20. apríla 2023.

10. V podaní doručenom ústavnému súdu 30. mája 2023 predseda krajského súdu poukázal na priložené vyjadrenie sudkyne spravodajkyne (s chronologickým prehľadom procesných úkonov v odvolacích konaniach), s ktorým sa v celom rozsahu stotožnil. Tiež doplnil, že dôvody, ktoré bránili skoršiemu prejednaniu a rozhodnutiu o odvolaniach boli výlučne objektívnej povahy, na ktoré by mal ústavný súd prihliadnuť. Súčasne oznámil, že netrvá na ústnom pojednávaní vo veci pred ústavným súdom.

11. V rámci repliky sťažovatelia v podaní doručenom ústavnému súdu 20. júna 2023 zopakovali argumenty uvedené v ústavnej sťažnosti, ktoré podľa ich názoru preukazujú prietahové konanie okresného súdu v napadnutom konaní aj krajského súdu v odvolacích konaniach a opakovane sa domáhajú preskúmania, či celková dĺžka konania nepredstavuje aj zásah do ich práva na súdnu ochranu. V súvislosti s vyjadrením predsedu okresného súdu zastávajú názor, že ten žiadnym spôsobom nespochybnil ich argumenty a opodstatnenosť ich ústavnej sťažnosti. K argumentom okresného súdu o nedostatkoch žalobného petitu a možnosti skoršieho predloženia vyčíslenia trov konania sťažovatelia uviedli, že podľa Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), resp. predtým platného Občianskeho súdneho poriadku je povinnosťou súdu vec prejednať a rozhodnúť o nej v primeranej lehote, pričom od tejto povinnosti súd neoslobodzujú ani potenciálne nedostatky sťažovateľmi uplatneného nároku, pretože všeobecný súd disponuje dostatočným procesným priestorom na to, aby takéto nedostatky odstránil, vo veci priebežne konal a rozhodol o nej v súlade s čl. 6 ods. 1 dohovoru a v súlade s čl. 48 ods. 2 ústavy. Tiež uviedli, že podľa Civilného sporového poriadku nemusí úspešná strana vyčíslovať výšku trov konania, ktorých náhrady sa domáha. Civilný sporový poriadok túto povinnosť deleguje na konajúci súd. Zastávajú názor, že okresný súd sa svojimi argumentmi „zrejme snaží delegovať zodpovednosť za celkovú neprímeranú dĺžku“ napadnutého konania, prietahy v tomto konaní a „za vlastný neefektívny a neústavný postup na sťažovateľov“. V súvislosti s vyjadrením predsedu krajského súdu sťažovatelia uviedli, že ten sa nevyjadril k podstate ich ústavnej sťažnosti, preto je potrebné nimi uvádzané skutočnosti o prietahovom postupe krajského súdu považovať za nesporné.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

12. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

13. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľov sú namietané prietahy v napadnutom konaní vedenom pred okresným súdom a v odvolacích konaniach vedených pred krajským súdom. Celkovú dĺžku konania považujú sťažovatelia za neprimeranú, ktorá porušuje ich označené práva. Sťažovatelia okrem všeobecných tvrdení o tom, že konanie vo veci nimi podanej žaloby začalo v roku 2011, zdôrazňujú, že vec nie je skončená z dôvodu, že okresný súd právoplatne nerozhodol o sťažnosti proti rozhodnutiu o výške trov konania.

14. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru EŠLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010, II. ÚS 123/2022). Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

15. V rámci posúdenia času uplatnenia ústavných práv ústavný súd prihliada aj na judikatúru EŠLP, ktorá priznáva význam až právoplatne skončenej veci (Sirotnák proti Slovenskej republike, rozsudok EŠLP z 21. 12. 2010, sťažnosť č. 30633/06; Bubláková proti Slovenskej republike, rozsudok EŠLP z 15. 2. 2011, sťažnosť č. 17763/07, bod 17; m. m. II. ÚS 129/2022).

16. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou EŠLP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu prerokovanej veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (rozsudok EŠLP vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovenskej republike; aj IV. ÚS 187/07, III. ÚS 241/2017, I. ÚS 477/2020, II. ÚS 573/2022). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

17. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že konanie o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam tvorí bežnú a početnú súčasť rozhodovania všeobecných súdov. K tejto problematike existuje v zásade ustálená judikatúra všeobecných súdov,

a preto vec žaloby o určenie vlastníckeho práva ústavný súd nepovažuje z právneho hľadiska za zložitú (m. m. I. ÚS 272/2017, IV. ÚS 488/2020). Okolnosti prejednávanej veci neodôvodňujú ani záver o skutkovej zložitosti veci. V čase podania ústavnej sťažnosti ústavnému súdu už bolo právoplatne rozhodnuté nielen o merite veci, ale aj o nároku na náhradu trov konania. Rozhodnuté ale nebolo o výške trov konania, čo je agenda patriaca do rozhodovacej činnosti vyšších súdnych úradníkov a nie je právne zložitá. Aj pri vyčísl'ovaní trov konania môžu nastať komplikované situácie, čo ale neplatí v tomto prípade.

18. Pokiaľ ide o význam veci pre sťažovateľov, tento aspekt sťažovateľa v ústavnej sťažnosti nerozvinuli, preto nemožno bez ďalšieho prisvedčiť, že šlo o vec s mimoriadnym významom pre sťažovateľov. Konanie o stanovení sumy náhrady trov konania (ktoré v čase podania ústavnej sťažnosti bolo v stávke) je v pomere ku konaniu vo veci samej konaním akcesorickým, keďže sa v ňom nerieši samotné meritum. Ústavný súd preto pri hodnotení ústavnej intenzity dĺžky konania prihliada aj na túto skutočnosť a ústavnoprávnu intenzitu porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov v takýchto prípadoch posudzuje reštriktívne (IV. ÚS 569/2018, IV. ÚS 233/2022). Rozhodovanie o trovách konania je teda druhotné vo vzťahu k rozhodovaniu o merite veci, ktoré je primárne spôsobilé nastoliť stav právnej istoty strán v konaní (m. m. IV. ÚS 248/2008, III. ÚS 125/2010, I. ÚS 134/2016, IV. ÚS 498/2018, II. ÚS 249/2021, IV. ÚS 194/2023).

19. Správanie sťažovateľov ako strany sporu je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Prehľad procesných úkonov vykonaných v napadnutom konaní odôvodňuje záver, že k predĺženiu napadnutého konania prispeli čiastočne aj sťažovateľa svojim správaním. V tomto kontexte ústavný súd poukazuje na vyjadrenie predsedu okresného súdu (obsiahnuté v bode 9 tohto nálezu) a priložený chronologický prehľad procesných úkonov, z ktorého vyplývajú skutočnosti spočívajúce v zrušení termínu pojednávania nariadeného na 18. december 2013 z dôvodov na strane sťažovateľov, resp. ich právneho zástupcu, s ktorými sa stotožňuje. Ďalšou okolnosťou signalizujúcou určitý podiel sťažovateľov ako strany sporu na predĺžení napadnutého konania narušením jeho plynulosti bol už uvedený nejasný a neurčitý návrh, ktorý bol neskôr dvakrát korigovaný. Prvé pojednávanie sa uskutočnilo 14. septembra 2012 a bolo odročené s cieľom spresnenia identifikácie parciel, resp. pokusu o mimosúdnu dohodu na návrh sporových strán. Sťažovateľa prvýkrát podali návrh na zmenu žaloby 28. novembra 2012, o ktorom rozhodol okresný súd uznesením z 15. januára 2013 o pripustení zmeny žaloby. Druhý návrh na zmenu žaloby predložili sťažovateľa v rámci odvolania podaného proti prvému rozsudku okresného súdu. O tomto návrhu rozhodol okresný súd uznesením z 3. septembra 2019.

20. Požiadavka na konanie bez zbytočných prieťahov v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy môže mať svoju plnú relevanciu len pri takých návrhoch, ktoré spĺňajú všetky zákonom predpísané obsahové a formálne náležitosti (mutatis mutandis I. ÚS 41/02, II. ÚS 165/08). Vo vzťahu k čl. 6 ods. 1 dohovoru (v príslušnej časti) EŠLP a ústavný súd konštatovali, že od sťažovateľa sa predovšetkým vyžaduje, aby preukázal riadnu starostlivosť pri vykonávaní procesných krokov, ktoré sa ho týkajú,

a aby nepristupoval k využívaniu zdržovacej procesnej taktiky a využil možnosti priznané vnútroštátnym právnym poriadkom na skrátenie konania (rozsudok ESLP vo veci Unión Alimentaria Sanders S.A. proti Španielsku zo 7. 7. 1989, č. 11681/85, bod 35). Na uvedené správanie sťažovateľov nemohol ústavný súd neprihliadnuť pri úvahe o priznaní finančného zadosťučinenia (napr. III. ÚS 380/2011, II. ÚS 430/2020, II. ÚS 138/2021).

21. Napokon sa ústavný súd zaoberal aj tretím hodnotiacim kritériom, teda postupom okresného súdu v napadnutom konaní a krajského súdu v odvolacích konaniach. Pokiaľ ide o samotný postup okresného súdu, z preskúmania obsahu ústavnej sťažnosti, jej príloh a súvisiacich vyjadrení vyplynuli pre ústavný súd zistenia, že postup okresného súdu v napadnutom konaní bol v podstate plynulý, pretože ten konal priebežne. V jeho postupe ústavný súd nezistil žiadne obdobie dlhodobej nečinnosti. Okresný súd teda nebol vo veci sťažovateľov „opakovane a dlhodobo nečinný“, ako to sťažovatelia vo svojej ústavnej sťažnosti pred ústavným súdom namietajú. Ústavný súd identifikoval v postupe okresného súdu v napadnutom konaní iba jedno kratšie obdobie nečinnosti v trvaní približne 6 mesiacov, a to od marca 2022, keď bol spis po vydaní opravného uznesenia krajským súdom vrátený okresnému súdu, do septembra 2022, keď okresný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľov na vyčíslenie trov konania. Následne po vyčíslení trov konania už konal plynulo a rozhodol o výške trov konania aj o podanej sťažnosti proti uzneseniu o výške trov konania v primeranej lehote.

22. V prerokúvanom prípade nepochybne k predĺženiu napadnutého konania došlo aj z dôvodu procesnej aktivity sťažovateľov (podávanie návrhov na zmenu petitu a riadnych opravných prostriedkov). Tieto návrhy a opravné prostriedky predstavujú legitímnu procesnú aktivitu strán sporu s tým, že rozhodovanie o týchto návrhoch nepochybne spôsobilo v určitej miere predĺženie napadnutého konania. V tomto však ústavný súd poukazuje na svoju judikatúru, v ktorej uviedol, že v dôsledku uplatnenia procesných práv účastníkom konania nepochybne dochádza k predĺženiu konania, zodpovednosť za tento stav neznáša oprávnená osoba, ale nemožno ju pripísať ani štátnemu orgánu konajúcemu vo veci (IV. ÚS 218/04, III. ÚS 586/2012, II. ÚS 484/2016, II. ÚS 441/2022).

23. Ústavný súd pripomína svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nielen nečinnosť, ale aj nesústredená a neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prierahov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (I. ÚS 376/06, III. ÚS 90/07, IV. ÚS 182/08). V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na neefektívnosť postupu okresného súdu, ktorá sa prejavila v zrušení jeho prvého rozsudku uznesením krajského súdu z 27. apríla 2018. Nesústredená činnosť okresného súdu je zrejماً aj zo skutočnosti, že spis po predložení krajskému súdu 24. mája 2014 bol vrátený s cieľom opravy žurnalizácie spisu.

24. Po preskúmaní postupu krajského súdu v prvom odvolacom konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 829/2014 je zrejmé obdobie dlhodobej nečinnosti krajského súdu, a to približne od decembra 2014, keď bol spis (opätovne po oprave jeho žurnalizácie) predložený okresným

súdom, do 21. marca 2017, keď bol daný pokyn spisovej kancelárii na doručovanie vyjadrenia žalovaných protistrane. V období týchto 2 rokov a 3 mesiacoch neučinil krajský súd navonok žiaden relevantný úkon vedúci k rozhodnutiu veci. Uznesenie o zrušení prvého rozsudku okresného súdu bolo tak vydané až po viac ako 3 rokoch od predloženia odvolacieho spisu. Krajský súd bol v predmetnej veci bez akýchkoľvek zákonných alebo iných dôvodov nečinný minimálne po dobu viac ako dvoch rokov a dlhodobo vo veci nevykonal žiadne úkony smerujúce k odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovatelia ako žalobcovia počas napadnutého súdneho konania nachádzali, čo je základným účelom práva zaručeného v citovanom článku ústavy (napr. I. ÚS 41/02).

25. Reagujúc na vyjadrenie predsedu krajského súdu o zaťažnosti zákonnej sudkyne, ústavný súd opakovane pripomína, že priedahy v konaní nemožno ospravedlniť všeobecne známou preťaženosťou sudcov ani množstvom procesných úkonov sudcu; je totiž vecou štátu, aby organizoval svoje súdnictvo tak, aby princípy súdnictva zakotvené v ústave i dohovore boli rešpektované a prípadné nedostatky v tomto smere nemôžu ísť na ťarchu občanov, ktorí od súdu právom očakávajú ochranu svojich práv v primeranej dobe.

26. Ústavný súd najmä s prihliadnutím na zjavne neprimeranú celkovú dĺžku konania, ako aj na uvedený neefektívny postup okresného súdu a dlhodobú nečinnosť krajského súdu dospel k záveru, že v napadnutom konaní a odvolacom konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 5 Co 829/2014 došlo k zbytočným priedahom, preto rozhodol, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 829/2014 bolo porušené základné právo sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

27. V súvislosti s námietkou porušenia označených práv sťažovateľov postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 274/2019 ústavný súd konštatuje, že postup krajského súdu v tomto druhom odvolacom konaní nebol nesúladný so základným právom sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priedahov (resp. právom na prerokovanie veci v primeranej lehote). Krajský súd o odvolaní žalovaných rozhodol v lehote 18 mesiacov od postúpenia spisu z okresného súdu, čo rozhodne nemožno považovať za neprimerane dlhý čas. V okolnostiach danej veci nemožno konštatovať, že by zo strany krajského súdu došlo k zbytočným priedahom. Ústavný súd vzal do úvahy aj skutočnosť, že na krajskom súde je čas nevyhnutný na štúdium spisového materiálu nepomerne dlhší ako na okresnom súde, s prihliadnutím na tú skutočnosť, že krajský súd ako súd druhej inštancie rozhoduje vo veci právoplatne (III. ÚS 377/09, II. ÚS 414/2020). Na základe uvedeného ústavný súd preto ústavnej sťažnosti sťažovateľov v časti namietaného postupu krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 274/2019 nevyhovuje (bod 3 výroku tohto nálezu).

28. Vo vzťahu k námietke sťažovateľov o porušení ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd uvádza, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhadu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru. Z uvedeného dôvodu preto v obsahu

týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (obdobne napr. II. ÚS 71/97, IV. ÚS 195/07, III. ÚS 24/2010).

29. V systematike ústavy sú primeraná celková dĺžka, rýchlosť, plynulosť a efektívnosť súdneho konania obsahom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a nie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov nespadá pod ochranu čl. 46 ods. 1 ústavy, pokiaľ namietané porušenie tohto základného práva nedosahuje takú intenzitu, že s prihliadnutím aj na ďalšie konkrétne okolnosti daného prípadu (najmä predmet konania, teda čo je pre sťažovateľa v stávke) by bolo možné uvažovať o odmietnutí spravodlivosti (napr. IV. ÚS 242/07, IV. ÚS 156/2018). Ústavný súd, vychádzajúc zo zistených a z opísaných skutočností, konštatuje, že v danom prípade nedostatky v postupe okresného súdu v napadnutom konaní a krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Co 829/2014 nedosahujú takú intenzitu, že by bolo možné uvažovať o odmietnutí spravodlivosti, a teda aj o vyslovení porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. V tomto ústavný súd zohľadnil aj skutočnosti, že v čase podania ústavnej sťažnosti bola vec sťažovateľov v merite veci (aj nároku na náhradu trov konania) právoplatne skončená, čím bola odstránená právna neistota, ako aj to, že v čase prerokovania posudzovanej veci ústavným súdom už bolo rozhodnuté aj o výške trov konania. Ústavný súd preto ústavnej sťažnosti v tejto jej časti nevyhovел (bod 3 výroku tohto nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadost'učinenie

30. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Hoci ústavný súd zistil, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu označených práv sťažovateľov, neprikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy, pretože označená vec v rozsahu jej prijatia na ďalšie konanie už bola v čase rozhodovania ústavného súdu okresným súdom právoplatne rozhodnutá v merite veci aj vo veci výšky náhrady trov konania (bod 3 výroku tohto nálezu).

31. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie, ak o to požiadal. Z § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

32. Sťažovatelia sa domáhajú priznania primeraného finančného zadost'učinenia proti okresnému súdu v sume 3 800 eur a proti krajskému súdu v sume 4 800 eur každému z nich, pričom poukazujú predovšetkým na celkovú dĺžku súdneho konania.

33. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, I. ÚS 257/08, IV. ÚS 302/2020).

34. V prerokúvanom prípade podľa názoru ústavného súdu neprichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Ústavný súd prihliadol na to, že napadnuté konanie trvalo od 17. októbra 2011 a o výške náhrady trov konania sa rozhodovalo viac ako jeden rok, avšak ústavný súd musel zobrať do úvahy aj materiálnu stránku veci, princíp spravodlivosti a neposudzovať dĺžku napadnutého konania bez prihliadnutia na účel a zmysel súdneho konania pre samotných sťažovateľov a všetky okolnosti danej veci. Sťažovatelia už v čase pred podaním ústavnej sťažnosti mali vedomosť, že o merite veci a náhrade trov konania bolo právoplatne rozhodnuté, a z tohto dôvodu sa nenachádzali v stave právnej neistoty o ich nároku špecifikovanom v žalobe. Ich právna neistota mohla vyplývať iba z absencie rozhodnutia o sťažnosti proti rozhodnutiu o výške trov konania, na ktorých náhradu im vznikol nárok. Z tohto pohľadu sa ústavnému súdu javí ako postačujúce deklarovanie porušenia práva, ako aj priznanie náhrady trov konania, čo implicitne zahŕňa aj satisfakčný prvok (III. ÚS 95/2021IV. ÚS 319/2021).

35. Celková dĺžka konania vedeného pred okresným súdom a krajským súdom síce bola neprimeraná, ale z hľadiska významu konania pre sťažovateľov (porov. I. ÚS 649/2014, II. ÚS 188/2021) nebolo možné uvažovať o vzniku takej ujmy, ktorú by bolo potrebné reparať aj priznaním finančného zadosťučinenia. Podľa názoru ústavného súdu sťažovatelia vyslovením porušenia ako určitej morálnej satisfakcie a priznaním náhrady trov konania v konaní o ústavnej sťažnosti stratili status obeť a nie je potrebná ďalšia reparácia v peňažnej forme (bod 3 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

36. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Sťažovatelia si uplatnili nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom za tri úkony právnej služby.

37. Ústavný súd priznal sťažovateľom trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom pozostávajúce z odmeny advokáta a vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby 1/6 z výpočtového základu. Vzhľadom na to, že právny zástupca zastupoval sťažovateľov v konaní pred ústavným súdom o jednej ústavnej sťažnosti, v ktorej sa argumentácia vzťahuje na všetkých sťažovateľov rovnako, v podstatnej miere boli znížené nároky na prípravu zastupovania a spísanie ústavnej sťažnosti či repliky. Z uvedeného dôvodu ústavný súd

pristúpil k zníženiu náhrady uplatnených trov, pričom neaplikoval § 13 ods. 2 a 3 vyhlášky, vychádzajúc z § 73 zákona o ústavnom súde regulujúceho trovy konania na ústavnom súde (obdobne III. ÚS 112/2021, II. ÚS 467/2021).

38. Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov konania za tri úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a replika k vyjadreniu okresného súdu a krajského súdu). Za tieto úkony uskutočnené v roku 2023 patrí odmena v sume trikrát po 208,67 eur a režijný paušál v sume trikrát po 12,52 eur. Tieto trovy právneho zastúpenia v sume 663,57 eur, keďže právny zástupca je aj platcom dane z pridanej hodnoty, sa v danom prípade zvyšujú o 20 %. Celkove teda trovy právneho zastúpenia predstavujú sumu 796,28 eur (bod 2 výroku tohto nálezu).

39. S účinnosťou od 1. júna 2023 vstúpili do platnosti viaceré zmeny v organizácii všeobecných súdov, ich príslušnosti a obvodov (tzv. nová súdna mapa). Podľa § 18n ods. 2 zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov prechádza od 1. júna 2023 výkon súdnictva v ostatných veciach (teda v iných ako trestnoprávných, rodinnoprávných a obchodnoprávných veciach) z Okresného súdu Bratislava II na Mestský súd Bratislava IV. Na základe uvedeného ústavný súd uložil povinnosť zaplatiť náhradu trov právneho zastúpenia Mestskému súdu Bratislava IV.

40. Sťažovatelia si zvolili na zastupovanie v konaní o ústavnej sťažnosti advokátske kancelárie KRION Partners s. r. o. a JANÍČEK LEGAL s. r. o. Keďže v petite ústavnej sťažnosti určili ako prijímateľa náhrady trov konania advokátsku kanceláriu KRION Partners s. r. o., ústavný súd rozhodol, že priznanú náhradu trov konania sú Mestský súd Bratislava IV a krajský súd povinné zaplatiť spoločne a nerozdielne na účet právnej zástupkyne sťažovateľov – spoločnosti KRION Partners s. r. o. (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 a 2 CSP) do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. júna 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu